

Sistema d'Informació sobre Drogodependències de Catalunya

Informe anual 2021

**Canal Salut
> Drogues**
Drogues.gencat

Salut/Agència de Salut Pública de Catalunya

S/Sistema de
Salut de Catalunya

Generalitat
de Catalunya

Alguns drets reservats

© 2022, Generalitat de Catalunya.
Departament de Salut.
Agència de Salut Pública de Catalunya
Subdirecció General de Drogodependències

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 4.0 Internacional.

La llicència es pot consultar a la **pàgina web de Creative Commons**.

Edita:

Agència de Salut Pública de Catalunya
Subdirecció General de Drogodependències

Primera edició:

Barcelona, juny de 2022.

Assessorament lingüístic:

Servei de Planificació Lingüística del Departament de Salut

Disseny gràfic:

Subdirecció General de Drogodependències

Disseny de plantilla accessible 1.03:

Oficina de Comunicació. Identitat Corporativa.

Sumari

Presentació.....	5
1. Resum	7
2. Anàlisi per substàncies	13
2.1 Alcohol.....	13
2.2 Cocaïna	17
2.3 Cànnabis.....	20
2.4 Heroïna	23
2.5 Consum de fàrmacs	26
2.5.1 Hipnosedants.....	26
2.5.2 Fàrmacs opioides	27
3. Addiccions comportamentals	29
4. Conclusions.....	33
5. Enllaç a informes específics.....	37
6. Fonts d'informació.....	39
7. Agraïments	41

Presentació

Us presentem l'**Informe anual 2021 del Sistema d'Informació de Drogodependències de Catalunya (SIDC)** de la Subdirecció General de Drogodependències de l'Agència de Salut Pública de Catalunya. En aquest Informe es mostren els resultats dels indicadors epidemiològics de drogues i addiccions, de l'activitat assistencial dels serveis de drogodependències, així com l'activitat i els indicadors generats per altres unitats del Departament de Salut, d'altres departaments de la Generalitat i d'organitzacions i institucions que estan relacionats amb les addiccions, amb el consum de drogues o la realització de conductes susceptibles de generar addicció i amb les conseqüències tant en la salut com en l'àmbit socioeconòmic.

L'any 2021 ha estat un any encara marcat per la pandèmia de la COVID-19 en què hi ha hagut una reducció de la mobilitat i altres limitacions en diversos àmbits, però també ha permès que progressivament s'hagin normalitzat les activitats de tots els serveis. En aquest sentit, vull agrair l'esforç dels equips de professionals de la Xarxa d'Atenció a les Drogodependències (XAD) i dels equips directius dels altres organismes per garantir l'atenció i vetllar per aquesta població en situacions de gran vulnerabilitat, i sovint estigmatitzada.

L'Informe d'enguany presenta canvis importants que s'han anat incorporant els darrers anys al Sistema d'Informació sobre Drogodependències de Catalunya (SIDC), amb l'objectiu de desenvolupar progressivament l'Observatori Català de Drogodependències i Addiccions Comportamentals (OCDA), el qual va ser aprovat per la Comissió Interdepartamental sobre Drogues i que serà definit en la propera nova llei d'addiccions.

El consum de drogues i els riscos associats, a més de les addiccions comportamentals, tenen un impacte important en diferents àmbits de la nostra societat, tant des del punt de vista de salut com del social i econòmic. A més, del consum se'n desprenen altres problemàtiques i conductes socials diverses i variables en el temps. Això fa que el diagnòstic de situació sigui complex i requereixi instruments adequats per a la recollida, l'anàlisi i la interpretació de la informació.

En els darrers anys, des de la Subdirecció hem estat treballant en la identificació de les fonts adequades, tant del Departament de Salut i altres departaments, com d'institucions i organismes externs, per sistematitzar la recollida d'informació i de dades en relació amb el consum i les seves conseqüències, en tots els àmbits. Progressivament volem incorporar dades relatives a l'oferta de drogues i a activitats susceptibles de generar addiccions comportamentals, per conèixer el grau d'accessibilitat i disponibilitat (determinants importants de les conseqüències negatives d'aquestes conductes).

Amb aquest procés hem creat un espai de treball coordinat amb professionals d'aquestes fonts d'informació i amb experts en aquesta problemàtica de salut, per tal d'analitzar conjuntament tota la informació generada a Catalunya relacionada amb les addiccions químiques o comportamentals i les seves conseqüències.

La creació de l'Observatori permetrà millorar les eines i els procediments de diagnòstic, assegurant l'obtenció periòdica d'informació acurada i exhaustiva, d'anàlisi i interpretació, i de difusió dels resultats, tant per al coneixement dels professionals i els ciutadans, com per a la planificació i avaluació de les polítiques públiques.

En aquest Informe hi trobareu un resum de les dades més rellevants de l'any 2021 i, a continuació, una anàlisi de la situació per a cadascuna de les substàncies (alcohol, cocaïna, cànnabis, heroïna i consum de fàrmacs) i de les addiccions comportamentals a Catalunya. Al final, veureu la relació dels informes específics que han nodrit aquest document, amb els enllaços de cadascun d'ells a l'espai del Canal Drogues on s'ubiquen.

Joan Colom i Farran

Subdirector general de Drogodependències

Agència de Salut Pública de Catalunya

Resum

1

L'objectiu principal de l'Observatori Català de Drogues i Addiccions (OCDA) és conèixer la prevalença i la tendència del consum de drogues i els comportaments, així com les addiccions associades, i el seu impacte en la càrrega de malaltia atribuïble i els costos socioeconòmics associats. Tot això contribueix a mesurar l'impacte de les polítiques de salut i socials per facilitar la presa de decisions tant en l'àmbit polític com en l'organitzatiu; decisions que han de comptar amb l'evidència científica.

Per a aconseguir aquest objectiu, l'Observatori disposa de diverses fonts d'informació i indicadors epidemiològics amb dades corresponents a l'any 2021 com:

- 1) Les enquestes poblacionals sobre l'ús d'alcohol i drogues a Catalunya (ESTUDES 2021 i EDADES 2019-2020).
- 2) Els inicis de tractament ambulatori per abús o dependència de drogues als centres d'atenció i seguiment (CAS) i els inicis de tractament ambulatori per problemes o addiccions comportamentals notificats a les unitats d'addiccions comportamentals i als CAS.
- 3) L'activitat assistencial dels centres i serveis de drogodependències.
- 4) Dades sobre el Programa d'intercanvi de xeringues (PIX).
- 5) Les altes a les unitats hospitalàries de desintoxicació (UHD).
- 6) Les urgències hospitalàries relacionades amb consum de drogues.
- 7) La mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives (RASUPSI) notificada a partir de la informació de l'Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses de Catalunya. En aquest cas, són dades corresponents a l'any 2020.
- 8) Les denúncies administratives i els delictes penals relacionats amb el consum i tràfic de drogues facilitades per la Direcció General de la Policia.
- 9) Controls d'alcoholèmia i drogues i conductors morts en carretera amb presència d'alcohol i drogues facilitades per el Servei Català de Trànsit.
- 10) Dades de dispensació de fàrmacs amb potencial d'abús procedents de la Gerència del Medicament de CatSalut.
- 11) Morts en carretera amb presència de substàncies facilitades pel Servei Català de Trànsit.
- 12) Les anàlisis d'aigües residuals en estacions depuradores de mostres recollides i analitzades per l'Institut de Diagnòstic Ambiental i Estudis de l'Aigua (IDAEA) – Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC).

Es pot veure que gairebé tots els indicadors i les dades corresponen a l'any 2021. No obstant això, en el cas de l'indicador de mortalitat es tracta de dades de l'any 2020; i les darreres dades disponibles sobre el consum poblacional de les persones de 15 a 64

anys, a través de l'enquesta domiciliària EDADES, corresponen a l'any 2019 i principis de 2020, ja que són enquestes que es realitzen amb periodicitat biennal.

Difondre el coneixement generat sobre el consum de drogues i addiccions a la ciutadania i als professionals és un altre objectiu clau de l'OCDA. Per això, després d'analitzar la informació dels diferents indicadors i de les fonts d'informació esmentades, s'han extret els principals resultats i les conclusions globals que us presentem a continuació.

Primer de tot, cal esmentar que com que el tabaquisme és un trastorn molt prevalent en la nostra societat, el Departament de Salut disposa d'un servei específic dedicat al seu monitoratge i a l'avaluació de les polítiques per fer-hi front. En conseqüència, aquest Informe està, principalment, centrat en l'alcohol, la cocaïna, el cànnabis, l'heroïna, els fàrmacs amb potencial d'abús i les addiccions comportamentals.

L'alcohol, juntament amb el tabac, són drogues amb prevalences de consum molt elevades i amb una alta acceptació social, i que, malgrat que es coneixen els problemes que comporta i l'alta carga de morbimortalitat, el seu consum és molt freqüent en la societat des de la joventut. És destacable que una quarta part dels joves d'entre 14 i 18 anys, segons l'enquesta ESTUDES 2021, afirmava haver presentat una intoxicació aguda i/o haver fet un consum intensiu d'alcohol els darrers trenta dies; i aquesta pràctica és més freqüent entre les noies. Aquest consum entre la població jove s'associa a una major prevalença de conductes violentes, relacions sexuals amb penediment el dia següent, relacions sexuals sense preservatiu, no recordar la nit anterior o tenir ressaca l'endemà. Cal destacar que és la droga la que motiva més sol·licituds de tractament des de mitjan anys noranta (el 44% del total d'inicis de tractament de l'any 2021) i la que és present, com a droga principal, en més ingressos en unitats hospitalàries de desintoxicació. A més, és la substància que origina més urgències als hospitals (el 54% de les urgències causades per drogues de l'any 2021).

Respecte al consum de **la cocaïna**, les dades de l'enquesta EDADES 2019-2020 mostren un increment en el percentatge de població de 15 a 64 anys que afirmava haver-ne consumit els darrers dotze mesos i els trenta últims dies. A més, és la segona droga més decomissada a Catalunya per la policia, cosa que indica una alta disponibilitat en el mercat. Els darrers anys, s'observa un augment en els inicis de tractament fins a l'any 2019, pre pandèmia, però el percentatge d'inicis de tractament per cocaïna, respecte al total d'inicis, l'any 2021 va ser del 24%, xifra que s'ha mantingut estable els tres últims anys. També s'ha vist un augment en el nombre de consums de cocaïna a les sales de consum supervisat.

El cànnabis és la droga il·legal més consumida per la població i és més freqüent entre els joves. Segons l'enquesta ESTUDES 2021, un 17% dels estudiants de secundària afirma haver consumit cànnabis en el darrer mes i un 2,5% presentava un consum problemàtic, essent més important entre els nois. També és important destacar que el 85% de les denúncies administratives i el 67% dels delictes penals estan relacionats amb el consum i tràfic de cànnabis, i que la quantitat de droga decomissada relacionada amb les plantes de cànnabis presenta una tendència clarament ascendent des de l'any 2016 (amb un gran increment l'any 2021). Això podria indicar una gran disponibilitat de

cànnabis, fet que explicaria l'elevat consum entre la població. Es destaca que aquesta substància el 2021 va generar el 14% dels inicis de tractament a Catalunya.

L'heroïna va ser la droga que més inicis de tractament va generar durant els anys noranta i moltes vegades associada a la via injectada. Afortunadament, en els darrers anys el nombre d'inicis de tractament per aquesta droga ha disminuït fins arribar l'any 2021 al 9% del total de sol·licituds. També s'ha observat una disminució del nombre de consums realitzats a les sales de consum supervisat així com del nombre de xeringues distribuïdes. Cal destacar que l'addicció a aquesta substància va associada a una alta càrrega de malaltia i a un important deteriorament psicosocial de la persona.

Els hipnosedants i els opioïdes són fàrmacs amb potencial d'abús que tenen un consum molt estès entre la població. Segons les enquestes i les dades de fàrmacs dispensats en oficines de farmàcia, el seu ús és especialment prevalent entre les dones. Cal destacar que el 14% de les urgències ateses en els hospitals són causades pels hipnosedants. Tot i que el nombre d'inicis de tractament per hipnosedants i fàrmacs opiacis és baix —174 inicis per hipnosedants i 56 per fàrmacs opioïdes—, és important monitorar-ne el consum i el seu impacte.

Respecte a la situació de les **addiccions comportamentals** a Catalunya, cal comentar que el 2,3% de les persones de 15 a 64 anys (EDADES 2019-2020) i el 3,4% dels estudiants de secundària de 14 a 18 anys (ESTUDES 2021) tindria un possible trastorn per joc patològic. La prevalença de l'ús compulsiu d'Internet en la població general és del 3,4% i és lleugerament superior en els homes. En canvi, la prevalença entre els estudiants és més elevada, on un de cada quatre estudiants presentaria aquest trastorn i és més elevada en les noies (32% vs. 22%). El trastorn per ús de videojocs és present en el 15% dels nois i el 3% de les noies. L'any 2021 hi van haver 738 sol·licituds de tractament per addiccions comportamentals, de les quals tres de cada quatre van ser motivades pel joc amb diners.

El risc d'addicció que comporten determinades substàncies i determinats comportaments, ha suposat que, durant l'any 2021, hi haguessin 13.423 inicis de tractaments per dependència a drogues en els 63 CAS de la Xarxa d'Atenció a les Drogodependències de Catalunya. A més a més, es van notificar 738 inicis de tractament per addiccions comportamentals atesos principalment a les unitats d'addiccions comportamentals i, en alguns casos, en els CAS. La taxa dels inicis de tractament per drogodependències és de 17,3 per cada 10.000 habitants, 2,6 punts superior a la de l'any 2020. Les regions sanitàries amb major taxa d'inicis són el Camp de Tarragona, Girona i la Catalunya Central; i les més baixes, les regions sanitàries de l'Alt Pirineu i Aran, amb una taxa de 2,3, i Lleida, amb 4,2. La baixa taxa d'inicis de tractament d'aquestes dues regions és segurament a causa d'una baixa notificació dels centres. El temps d'espera mitjà per iniciar tractament també és molt diferent segons el centre, i és de 25 dies.

S'observen perfils molt diferents quant al sexe i l'edat segons la droga que motiva l'inici de tractament. La presència d'homes és més elevada i només un de cada quatre inicis de tractament el fan dones. Aquesta diferència entre sexes no és tan gran en drogues legals i cànnabis. Respecte a la seva edat, s'observa que la majoria dels joves fins a 25 anys que demanen tractament ho fan principalment pel consum de cànnabis; les persones

entre 26 i 40 anys pel de cocaïna, i les persones de més de 40 anys, per l'alcohol. Respecte al nivell d'estudis, situació laboral, d'habitatge i nivell socioeconòmic, les persones ateses per una dependència a drogues presenten situacions més desfavorides que la població general de Catalunya. S'observen grans diferències en funció de la droga que motiva l'inici de tractament i, són les persones que ho fan per l'heroïna les que tenen pitjors condicions. La dependència de substàncies, a més dels greus problemes de morbimortalitat que causa, té també una gran repercussió en els àmbits socials i econòmics de les persones afectades.

Respecte a les pràctiques de consum, més de la meitat de les persones que sol·liciten tractament presenta policonsum de drogues. El consum de drogues per via injectada ha disminuït en els darrers anys, i és més freqüent entre les persones que inicien tractament per heroïna. Aquesta via de consum presenta una major morbimortalitat, més costos socials i econòmics, i un major risc de transmissió d'infeccions, com el virus de la hepatitis C, l'hepatitis B i el de la immunodeficiència humana. L'any 2020 es van notificar 23 nous casos de VIH en què la via de transmissió era la parenteral, representant el 7% del total de nous casos de VIH.

Moltes persones amb addicció als opioïdes, com l'heroïna, són tractades amb agonistes opioïdes (com la metadona i la buprenorfina en combinació amb naloxona). L'any 2021 s'observa un lleuger descens del nombre de persones en tractament en programes d'agonistes opioïdes. Un element que cal considerar és la dosi emprada en ambdós fàrmacs: En el cas de la metadona, la dosi d'estabilització està per sobre de 60 mg/dia i la de buprenorfina per sobre de 8 mg/dia. Només un 35% de les persones en tractament amb metadona i el 56% de les que estan en tractament amb buprenorfina en combinació amb naloxona estan per sobre d'aquestes dosis.

Des dels CAS s'ofereix tractament psiquiàtric, psicològic, teràpia grupal, programes de salut i educació sanitària preventiva, assessorament social i en diferents àmbits, entre d'altres. L'any 2021 l'activitat ha augmentat respecte al darrer any. No obstant això, encara no ha recuperat les xifres de l'any 2019.

Un altre dels recursos clau de la Xarxa d'Atenció a les Drogodependències a Catalunya són els serveis de reducció de danys que ofereixen una atenció sociosanitària a les persones que continuen amb el consum de drogues. El seu objectiu és reduir-ne l'impacte en la salut i a nivell psicosocial, tant en les persones com en la població, a més de facilitar l'accés al tractament. Aquests dispositius també tenen la funció de disminuir l'impacte del consum en els espais públics. Durant l'any 2021, els serveis de reducció de danys van atendre 4.893 persones. El perfil de les persones que atenen és diferent de les que sol·liciten tractament en els CAS. El percentatge d'homes és més elevat i suposa el 87% de les persones ateses.

Més de la meitat de persones ateses són estrangers, sobretot europeus; i destaca una proporció més elevada de persones nascudes a l'estat espanyol en el cas de les dones (69% vs. 46%). A més, tenen un deteriorament orgànic i psicosocial molt més acusat; moltes tenen una situació molt precària amb un alt risc d'exclusió social. El 45% no tenen un allotjament estable (el 32% són sensellar), el 30% no estan empadronades i el 18% no tenen cobertura sanitària. Des dels serveis de reducció de danys, i també des dels CAS, i

amb l'objectiu d'assegurar l'accés als serveis sanitaris d'aquest grup de persones, es poden sol·licitar targetes sanitàries per via especial a tots els usuaris que la necessitin. L'any 2021 es van dispensar un total de 215 targetes, xifra similar a la d'anys anteriors.

Els serveis de reducció de danys també ofereixen una atenció sociosanitària a les persones que consumeixen drogues com el cribratge de malalties infectocontagioses, educació sanitària, prevenció de malalties de transmissió sexual i el Programa de prevenció i atenció de sobredosis. Durant l'any 2021 s'han realitzat 153 analítiques de sang; 272 cribratges pel VIH, VHC i/o VHB; 95 proves cutànies de la tuberculina (PPD) i 3.013 administracions de tractaments directament observats (DDO) per a la tuberculosi, TARGA o medicació psiquiàtrica, i 22 vacunacions contra l'hepatitis. Han augmentat el nombre d'activitats relacionades amb l'alimentació, com ara d'entrepans, més de 69.000, i gairebé 82.000 suplementos alimentaris (suc, cafè o galetes, etc.). La important precarietat social de les persones que atenen fa que tant la demanda com l'oferta dels serveis se centrin en aquest tipus d'activitat més social, tot i que des del punt de vista de la salut, els cribratges d'infeccions i les vacunacions són molt rellevants i caldria incrementar-los.

Els usuaris dels serveis de reducció de danys són principalment consumidors d'heroïna i/o cocaïna, sobretot per via injectada (57%). Per això, una de les prestacions clau de aquests serveis són les sales de consum supervisat. Actualment, a Catalunya n'hi ha 16, i l'any 2021 se n'han beneficiat 2.489 persones, que han fet un total de 118.296 consums, dels quals, en el 44% dels casos, la droga consumida era la cocaïna sola; en el 28%, l'heroïna sola, i en el 23%, l'heroïna i la cocaïna combinades. Durant aquest any, s'han atès un total de 176 sobredosis i cap no ha estat mortal.

A Catalunya, l'any 2021 hi havia 685 punts d'accés a xeringues estèrils, vint més que l'any anterior, i s'han distribuït 686.150 xeringues arreu del territori. Formen part d'aquesta xarxa: els serveis de reducció de danys, les farmàcies comunitàries, els CAS i els centres d'atenció primària (CAP), entre d'altres. Tres de cada quatre xeringues s'han distribuït a través dels serveis de reducció de danys i el 12% en farmàcies comunitàries. Aquest esforç per facilitar la disponibilitat de xeringues ha comportat que a Catalunya n'hi hagi una cobertura mitjana d'acord amb els criteris de l'Organització Mundial de la Salut (OMS).

En aquest sentit, els equips de reducció de danys, l'any 2021 van proporcionar 145 xeringues per persona que s'injecta drogues i van distribuir 12.908 preservatius, que corresponen a 2,6 preservatius per persona atesa i aquesta taxa és 9 vegades més elevada en dones (l'11,8 en comparació amb l'1,3 en els homes). Cal tenir en compte que en molts centres els preservatius s'ofereixen de manera totalment anònima i, per tant, no es poden comptabilitzar de manera adequada.

Les dades de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives mostren que l'any 2020 va haver-hi un total de 182 morts. Un 64% de les morts es produeix en el domicili. En el 63% de les defuncions hi ha presència de cocaïna i en el 60%, d'opiacis. També destaca una distribució diferent de les substàncies trobades segons sexe. Els homes presenten una major presència de cocaïna i opiacis; i les dones, d'hipnosedants i alcohol.

Com a indicador indirecte del consum, disposem de dades sobre el nombre de detencions per tràfic de drogues i les quantitats de drogues decomissades. Sens dubte, la marihuana és la droga més present entre las substàncies decomissades i la que acumula un nombre més alt de denúncies.

Per altra banda, durant l'any 2021 només s'ha notificat una nova substància psicoactiva —una dimetoxiamfetamina (DOC), que pertany a la família de les fenetilamines— al Sistema Espanyol d'Alerta Ràpida. Les substàncies de les quals s'han demanat més anàlisis als equips de tests de drogues són: l'MDMA (21%), la cocaïna (18%), les amfetamines (15%) i el cànnabis (14%).

Anàlisi per substàncies

2

2.1 Alcohol

L'alcohol és una droga depressora del sistema nerviós central que inhibeix progressivament les funcions cerebrals. Afecta la capacitat d'autocontrol, produint inicialment eufòria i desinhibició, per la qual cosa pot confondre's amb un estimulant. L'alcohol, juntament amb el tabac, és la droga que genera més morbimortalitat i conseqüències socioeconòmiques negatives a la nostra societat perquè el seu consum està molt estès. Segons l'enquesta EDADES 2019-2020, el 63% de la població d'entre 15 i 64 anys afirma haver consumit alcohol en els darrers trenta dies, i aquesta prevalença és més elevada en homes (72% vs. 55%); i, segons l'enquesta ESTUDES 2021, el 52% dels estudiants de secundària d'entre 14 i 18 anys n'ha consumit el darrer mes, amb una prevalença similar entre nois i noies (51% en nois i 52% en noies).

A més, el 9% de la població de 15 a 64 anys (12% en homes i 6% en dones) afirma haver-se emborratxat en els darrers trenta dies. Aquestes prevalences són més elevades entre els joves de 15 a 29 anys, amb valors de fins al 21% (24% en homes i 18% en dones) (EDADES 2019-2020). En el cas dels estudiants d'entre 14 i 18 anys, la prevalença de les borratxeres en els darrers trenta dies és del 22%, i és més elevada en les noies (23% en noies i 20% en nois) (ESTUDES 2021).

El 13% de la població de 15 a 64 anys (18% en homes i 8% en dones) i un de cada quatre joves de 15 a 29 anys (26% en homes i 18% en dones) ha fet un consum episòdic intensiu d'alcohol en el darrer mes (EDADES 2019-2020). S'entén per consum episòdic intensiu (*binge drinking*), el fet de prendre cinc o més gots, canyes o copes de begudes alcohòliques en un interval aproximat de dues hores. Entre els estudiants de secundària, el 25% afirma haver fet consum intensiu els darrers trenta dies, i és similar entre nois i noies (el 25% respecte del 26%) (ESTUDES 2021).

El qüestionari AUDIT (*Alcohol Use Disorders Identification Test*) és un instrument dissenyat per detectar consum d'alcohol perjudicial o de risc, així com una possible dependència a aquesta droga. Entre la població de 15 a 64 anys, el 4% (5% en homes i 2% en dones) va presentar un consum de risc, i un 0,5% (0,7% en homes i 0,3% en dones) una possible dependència de l'alcohol (EDADES 2019-2020).

L'efecte de desinhibició que genera el consum d'alcohol està associat amb el desenvolupament de situacions no desitjades. Segons l'enquesta ESTUDES 2021,

s'observa una major prevalença de conductes violentes, relacions sexuals i penediment al dia següent, relacions sexuals sense preservatiu, no recordar la nit anterior o tenir ressaca l'endemà, entre les persones que han consumit alcohol el darrer mes. En cas d'haver-se emborratxat o haver fet un consum intensiu, les prevalences d'aquestes situacions es multipliquen per dos i alguns casos per tres respecte de les prevalences del total d'estudiants. El percentatge d'estudiants que s'ha vist involucrat en alguna conducta violenta és del 13% entre els que s'han emborratxat en el darrer mes i del 14% entre els que han tingut un consum intensiu d'alcohol respecte al 5% del total d'estudiants, i el 33% dels que s'han emborratxat o que han fet consum intensiu han tingut relacions sexuals sense preservatiu respecte al 14% del total d'estudiants (ESTUDES 2021).

Les recerques desenvolupades en els últims trenta anys han demostrat que el consum d'alcohol pot provocar greus trastorns físics, psicològics i de comportament. Tot això, al costat de les altes prevalences de consum, implica que l'alcohol és la substància que més inicis de tractament genera a Catalunya des de l'any 1997. El nombre dels inicis de tractament per consum d'alcohol estaven estabilitzats en els darrers quinze anys entorn dels 6.000 casos anuals, i l'any 2021 hi ha hagut un total de 5.877 sol·licituds de tractament, el 44% del total dels inicis de tractament.

Quan s'analitza el perfil de les persones que inicien tractament per alcohol, s'observa que el 74% són homes, amb una mitjana d'edat de 47 anys, el 37% viu amb la parella i el 23% viu sol. Respecte al nivell d'estudis, el 13% té finalitzats estudis superiors, el 51% estudis secundaris i el 29% estudis primaris, una distribució diferent de la població de Catalunya, en la qual només el 18% no ha assolit una formació superior als estudis primaris. Quant a la situació laboral, cal esmentar que el 42% treballa i el 31% està a l'atur, i és aquest darrer valor quatre vegades superior al de la població catalana. El 46% no ha fet cap tractament previ i el 40% n'havia fet algun per a la mateixa substància.

La dependència a l'alcohol també ha suposat que el 46% dels ingressos a les UHD fossin causats per aquesta substància. Si analitzem el perfil de les persones que ingressen a una UHD, s'observa que el 68% són homes, i que és la droga principal en la franja d'edat de més de 41 anys.

Per altra banda, el 54% de les urgències hospitalàries relacionades amb el consum de drogues estaven directament relacionades amb el consum de alcohol. És important destacar que el 7% de les urgències hospitalàries ateses relacionades amb el consum d'alcohol són causades per menors d'edat i, entre aquestes, la proporció de dones és el triple que la d'homes (14% vs. 4%).

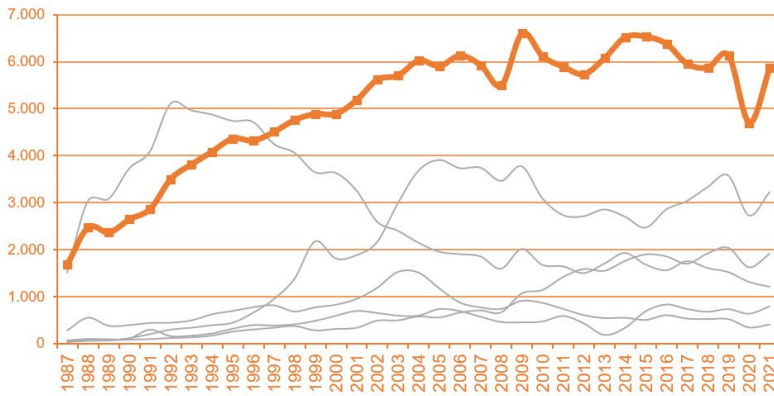
A part dels tractaments que es realitzen en els centres d'atenció i seguiment a les drogodependències, el Departament de Salut disposa d'un servei de consultes sobre drogues i addiccions. En aquest sentit, l'alcohol és també la droga que més consultes genera a la Línia Verda i al 061 Salut Respon, amb el 38% de les trucades, el 48% de les consultes electròniques i el 42% de les acollides.

Finalment, el consum d'alcohol provoca danys a tercers a més del mateix afectat, especialment en la conducció de vehicles. Segons dades del Servei Català de Trànsit,

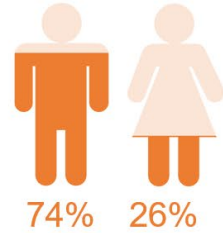
malgrat la reducció de la mobilitat i de les activitats d'oci nocturn durant l'any 2021, s'observa presència d'alcohol en el 25% dels conductors morts en accidents de trànsit.

Alcohol

Inicis de tractament 2021

5.877

47 anys

Temps entre el primer consum i el primer inici

27 anys

Inicien tractament per primera vegada

46%

- 37% viu amb la parella
- 23% viu sol/a

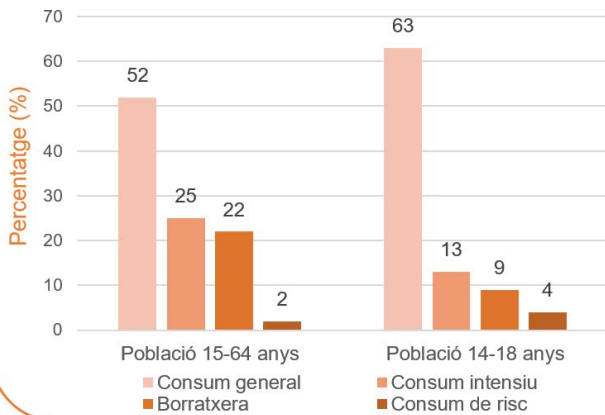
- 51% estudis secundaris
- 29% estudis primaris

- 42% treballa
- 31% està a l'atur

Enquestes poblacionals de consum (en el darrer mes)

UHD i urgències relacionades amb drogues

- 46% de les altes en UHD (Unitats Hospitalàries de Desintoxicació)
- 54% de les urgències hospitalàries relacionades amb drogues

Trànsit

- 25% dels conductors morts en accidents de trànsit

2.2 Cocaïna

La cocaïna és un potent estimulants del sistema nerviós central, que s'obté a partir del processament químic de les fulles de l'arbust de la coca (*Erythroxylum coca*). Entre els seus efectes cal destacar un estat d'excitació motora, eufòria i altres canvis emocionals importants. Pot arribar a provocar una crisi d'ansietat o altres alteracions, augment de la freqüència cardíaca i respiratòria, així com de la tensió arterial, fet que pot provocar accidents aguts cardiovasculars o cerebrovasculars.

A molta distància del cànnabis, la cocaïna és la segona droga il·legal més consumida a Catalunya. Un 14% de la població de 15 a 64 anys (20% en homes i 9% en dones) havia pres alguna vegada a la vida cocaïna en pols i/o en forma de base (sent en forma de pols la més habitual); i un 4% n'havia consumit durant l'últim any (6% en homes i 1% en dones) (EDADES 2019-2020). Els resultats de l'enquesta ESTUDES 2021 mostren que el 4% dels estudiants de 14 a 18 anys (5% en nois i 2% en noies) havia consumit cocaïna alguna vegada a la vida. En tots el trams d'edat s'observa una major prevalença de consum entre els homes, i el grup d'edat amb major consum és de 30 a 64 anys (EDADES 2019-2020; ESTUDES 2021). Des de l'any 2015 es veu una tendència creixent en el seu consum entre la població de 15 a 64 anys (EDADES 2019-2020). De manera similar, entre la població estudiant de 14 a 18 anys, s'observa un augment de 1,2 punts percentuals respecte a l'any 2018, encara que continua mantenint-se per sota dels valors de l'any 2016 (4%).

A mig i llarg termini, el consum de cocaïna pot produir problemes físics i psicològics greus, a part de l'addicció. Per tot això, des de l'any 2002, és la substància il·lícita que genera més inicis de tractament. Tot i que entre el període del 2009 al 2015 el nombre d'inicis va descendir, des de 2015 torna a haver-hi una tendència ascendent. L'any 2021, hi van haver 3.229 inicis de tractament, fet que representa el 24% de les sol·licituds de tractament.

Quatre de cada deu persones que iniciaven tractament per cocaïna ho feien per primera vegada, i entre aquestes passaven d'una mitjana 16 anys des del primer consum fins que sol·licitaven tractament per primera vegada.

L'anàlisi de la situació sociodemogràfica de les persones que inicien tractament per cocaïna mostra que el 82% són homes i, és la substància que concentra un major percentatge d'homes, després dels inicis de tractament per heroïna, i la mitjana d'edat és de 39 anys. El 6% té estudis superiors finalitzats; el 52%, estudis secundaris; i el 34%, estudis primaris. Respecte a la seva situació laboral, el 35% (33% en homes i 46% en dones) és troba en una situació de desocupació, i aquest valor és cinc vegades superior al de la població catalana. Entre les persones que diuen haver-ne consumit en els 30 dies previs a l'inici de tractament, és la substància que presenta un menor percentatge de persones amb consum diari (25% en homes vs. 21% en dones). Cal remarcar que el 68% de les persones (68% d'homes i 66% de dones) en tractament per cocaïna presenten policonsum. La via més freqüent de consum de les persones que inicien tractament per

cocaïna és la via la intranasal, amb un percentatge constant proper al 80%. La via inhalatòria és usada pel 10% dels casos i la injectada per l'1,4%.

A més a més, és la droga principal en el 23% dels ingressos (24% en homes i 19% en dones) a les unitats hospitalàries de desintoxicació. El 76% de les persones ingressades per addicció a la cocaïna són homes i és la droga majoritària en les persones d'entre 31 i 40 anys, concretament representa el 36% dels ingressos (38% en homes i 29% en dones).

Per altra banda, els riscos i les conseqüències del seu consum, a més de l'addicció, són: alteracions cardiovasculars i neurològiques, alteracions de l'estat d'ànim, paranoia, psicosi i al·lucinacions, entre d'altres. S'ha observat que l'11% (n=2.071) de les urgències hospitalàries per consum de drogues estava directament relacionat amb el consum de cocaïna i es va observar una estabilització respecte a anys anteriors. També, el seu consum i les seves conseqüències van comportar que durant l'any 2021 gairebé una quarta part de les consultes ateses (telefòniques, electròniques i acollides) pel servei de la Línia Verda i el 061 Salut Respon estiguessin relacionades amb la cocaïna.

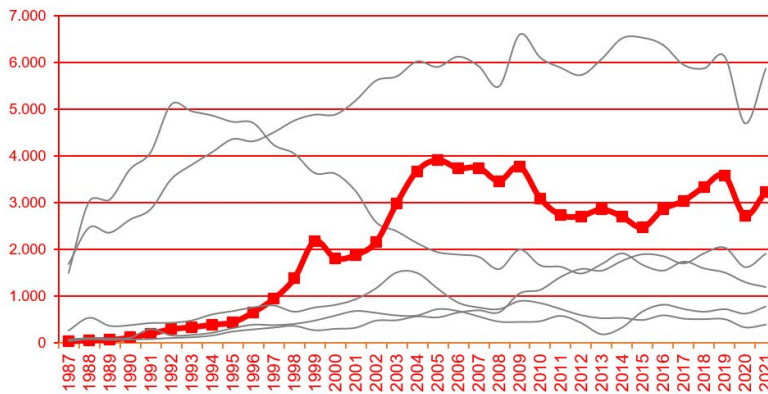
En els darrers anys, a les sales de consum supervisat, s'observa que el consum de cocaïna ha augmentat de manera sostinguda, arribant l'any 2021 als 50.000 consums, i representa el 43% del total de consums. S'observa un major percentatge de consum entre les dones (63% en dones i 41% en homes) i que una quarta part de les persones ateses pels equips de carrer havien manifestat que consumien cocaïna.

Cal afegir que, a més, en el 63% de les morts (65% en homes i 54% en dones) per reacció adversa a substàncies psicoactives es va trobar cocaïna en les anàlisis toxicològiques.

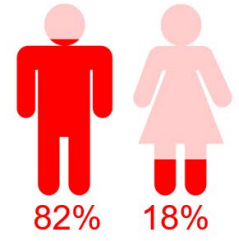
Com a indicador indirecte del consum de cocaïna, les dades de denúncies administratives i delictes penals relacionats amb el consum i tràfic de drogues mostren que, l'any 2021, el 9% de les denúncies administratives i el 16% dels delictes penals per consum i tràfic de drogues estaven relacionats amb aquesta substància. En termes de quantitat total de droga decomissada, s'observa que l'any 2021 es van decomissar 274 kg de cocaïna, quantitat força estable els darrers anys.

Cocaïna

Inicis de tractament 2021

3.229

40 anys

Edat del primer consum

22 anys

Temps entre el primer consum i el primer inici

16 anys

Inicien tractament per primera vegada

40%

- 28% viu amb pare i/o mare
- 32% viu amb la parella

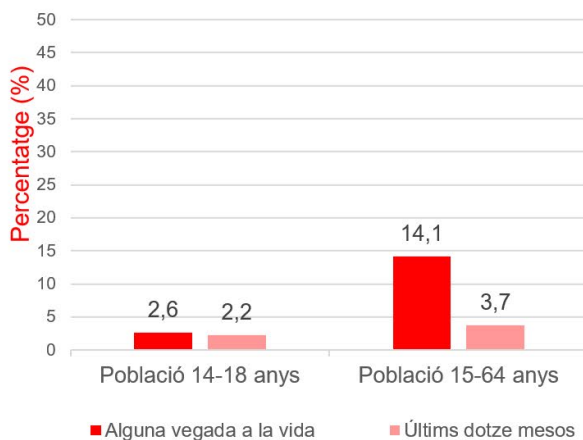
- 52% estudis secundaris
- 34% estudis primaris

- 43% treballa
- 35% està a l'atur

Enquestes poblacionals de consum

Sales de consum supervisat

- 43% dels consums

UHD i urgències relacionades amb drogues

- 11% de les urgències hospitalàries relacionades amb drogues
- 23% de les altes a UHD (Unitats Hospitalàries de Desintoxicació)

Consum i tràfic de drogues

- 9% de les denúncies administratives i 16% dels delictes penals
- Decomisos: 274 kg

2.3 Cànnabis

El cànnabis és una droga que s'extreu de la planta *Cannabis sativa*; a partir de la resina, les fulles, tiges i flors d'aquesta planta s'elaboren les drogues il·legals més consumides a Catalunya i a gran part dels països europeus: el haixix i la marihuana.

A Catalunya l'11% de la població d'entre 15 i 64 anys (16% en homes i 6% en dones) (EDADES 2019-2020) i el 17% dels estudiants de secundària d'entre 14 i 18 anys (17% en nois i 18% en noies) afirma haver consumit cànnabis en els darrers trenta dies (ESTUDES 2021).

Els efectes immediats que en produeix el consum són: relaxació, somnolència, sensació de lentitud en el pas del temps, desinhibició, alegria desmesurada, enrogiment ocular, augment del ritme cardíac, empitjorament del temps de reacció i de l'atenció, entre d'altres. El seu consum habitual pot generar una sèrie de danys orgànics i psicològics. També pot derivar en conductes i patrons d'abús. L'escala CAST (*Cannabis Abuse Screening Test*) és un instrument de cribratge per identificar patrons o conductes de risc associades al consum de cànnabis. L'any 2019, entre el total de la població de 15 a 64 anys, el consum problemàtic de cànnabis va ser del 2% (3% en homes i 1% en dones). El desenvolupament d'aquestes conductes està estretament relacionat amb un consum freqüent i altes dosis. Per això, entre la població de 15-64 anys que havia consumit cànnabis en els darrers dotze mesos i que havia contestat l'escala CAST s'observa una important prevalença de la població amb abús de cànnabis, exactament un 16% (18% en homes i 12% en dones), i destaca el fet que el consum problemàtic és més freqüent entre els homes joves de 15 a 29 anys, amb una prevalença del 5%.

Segons l'enquesta ESTUDES, la prevalença del consum problemàtic de cànnabis entre els estudiats de secundària és del 3% (3% en nois i 2% en noies) i del 13% (16% en nois i 9% en noies), si es tenen en compte només els que havien consumit en el darrer any i que havien respost l'escala CAST. Atès que el cànnabis té una presència important entre els joves, l'impacte psicològic que té en aquesta població té una especial rellevància. Es mostra una associació entre consum de cànnabis i situacions no desitjades: conductes violentes, relacions sexuals sense preservatiu, discussions amb els pares, entre d'altres (ESTUDES 2021). En el cas de la conducta violenta, és entre quatre i set vegades més freqüent en els estudiants que han consumit cànnabis en el darrer mes i en els que en fan un consum problemàtic (19% i 36%, respectivament); i les relacions sexuals sense preservatiu són entre tres i quatre vegades més freqüents (37% en els que han consumit en el darrer mes i 60% en els consumidors problemàtics).

Després de l'alcohol i la cocaïna, és la droga que més inicis de tractament genera. L'any 2021 es van notificar 1.914 inicis de tractament per abús o dependència al cànnabis, que representa el 14% de les sol·licituds de tractament (14% tant en homes com en dones). Pel que fa al perfil de les persones que inicien tractament per cànnabis, es pot observar que el 77% són homes, amb una edat mitjana de 29 anys. El 42% viu amb els pares i gairebé una quarta part amb la parella. El 55% ha finalitzat estudis secundaris i el 30% té estudis primaris o no en té. Quant a la situació laboral, cal esmentar que el 33% treballa,

el 39% és a l'atur i el 15% són estudiants. El 63% no han fet cap tractament previ, el 22% n'havia fet algun per la mateixa substància i han transcorren aproximadament 12 anys des del primer consum fins que sol·liciten ajuda en centres especialitzats per primera vegada. Es destaca que el 72% dels que demanen tractament té un consum diari de cànnabis.

A més, el consum de cànnabis és el responsable del 6% de les urgències hospitalàries sobre el total d'urgències relacionades amb el consum de drogues. En les unitats hospitalàries de desintoxicació va ser la droga principal en el 8% dels ingressos i s'observa que el 68% eren homes i que el cànnabis va ser la droga majoritària entre el grup de població de 18 a 26 anys, i que va representar el 36% dels ingressos en aquesta franja d'edat.

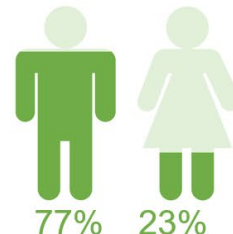
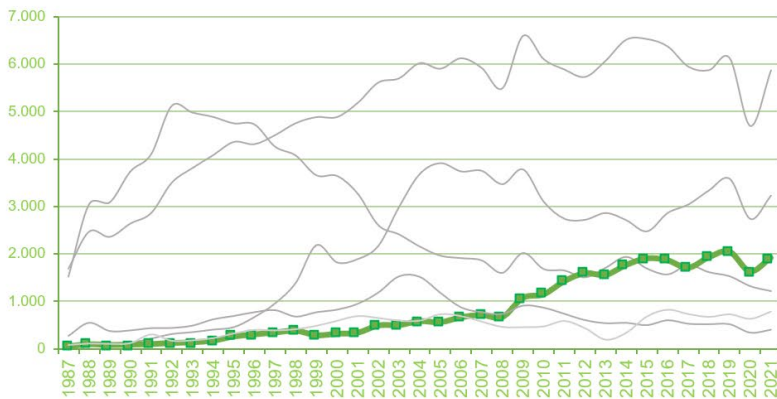
Respecte a les consultes relacionades amb drogues i addiccions, durant l'any 2021, al servei de la Línia Verda i al 061 Salut Respon, el 25% de les consultes telefòniques, el 19% de les consultes via electrònica i el 22% de les acollides que es van atendre estaven relacionades amb el cànnabis.

Finalment, l'any 2021, el 85% les denúncies administratives i el 67% dels delictes penals relacionats amb el consum i tràfic de drogues estan relacionats amb el cànnabis.

Respecte a la quantitat de droga decomissada, la relacionada amb el cànnabis –plantes de cànnabis, haixix i marihuana– ha augmentat en el darrer any, i ha presentat una tendència clarament ascendent en el cas de les plantes de cànnabis. Això podria indicar més disponibilitat d'aquesta substància en el mercat associada a més consum entre la població.

Cànnabis

Inicis de tractament 2021

1.914

30 anys

Edat del primer consum

16 anys

Temps entre el primer consum i el primer inici

12 anys

Inicien tractament per primera vegada

63%

- 42% viu amb pare i/o mare
- 13% viu sol/a

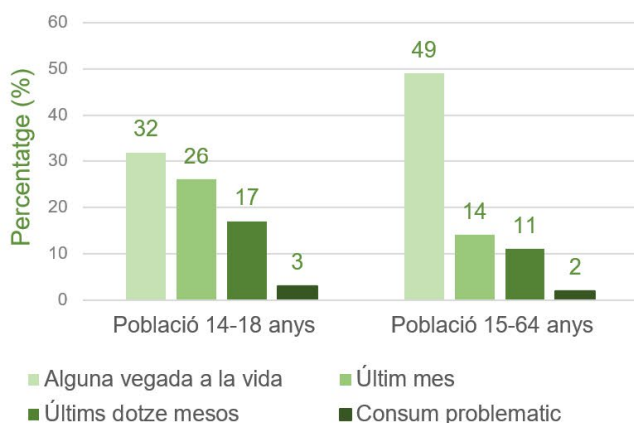
- 55% estudis secundaris
- 30% estudis primaris

- 39% està a l'atur
- 33% treballa

Enquestes poblacionals de consum

UHD i urgències relacionades amb drogues

- 8% de les altes en UHD (Unitats Hospitalàries de Desintoxicació)
- 6% de les urgències hospitalàries relacionades amb drogues

Consum i tràfic de drogues

- 85% de les denúncies administratives i 67% dels delictes penals

Decomisos

- 826.697 plantes cànnabis
- 5.342 kg haixix
- 8.905 kg marihuana

2.4 Heroïna

L'heroïna és una droga sintetitzada a partir de la morfina, derivada al seu torn de l'opi, que s'obté de la planta *Papaver somniferum*. Entre els seus efectes immediats destaca la sensació d'eufòria i benestar que genera, la supressió del dolor, nàusees, vòmits, somnolència i alteració de les funcions cardíaques i respiratòries, i fins i tot pot causar la mort segons la dosi consumida. Per altra banda, es tracta d'una droga altament addictiva i el seu consum comporta importants riscos i conseqüències socials i de salut per a la persona i el seu entorn.

El consum d'heroïna té una extensió molt reduïda entre la població de 15 a 64 anys a Catalunya, el percentatge població que n'ha consumit alguna vegada a la vida no supera l'1,0% (1,2% en homes i 0,7% en dones), la qual cosa impedeix efectuar una anàlisi més profunda del consum d'aquesta substància a la població general a través d'enquestes. No obstant això, igual que en el cas de la cocaïna, es va observar que les prevalències més altes es troben en els homes de 30 a 64 anys.

El seu gran potencial d'abús i la falta de coneixement sobre el seus riscos comporta el fet que durant els anys noranta es donés una crisi de consum d'heroïna a Catalunya i fos la substància principal per la qual s'iniciava tractaments fins al 1997. Afortunadament, amb el pas dels anys, s'ha observat una tendència de descens important en el nombre d'inicis de tractament relacionats amb l'heroïna i, actualment, només suposa el 9% (n=1.209) de les sol·licituds de tractament (10% en homes i 5% en dones). A més, només l'11% dels casos inicia tractament per primera vegada i transcorren de mitjana 11 anys des del primer consum fins que se sol·licita tractament per primera vegada. Respecte al seu perfil, el 87% dels inicis corresponia a homes; el 37% havia nascut fora d'Espanya i la seva edat mitjana va ser de 44 anys. És la droga en què hi ha un major percentatge d'homes i de persones nascudes fora d'Espanya. Per altra banda, més de la meitat no tenen estudis o tenen estudis primaris finalitzats, valor tres vegades superior al de la població catalana. Només el 15% treballa i el 47% és a l'atur (8% d'atur a la població catalana). El 30% té un nivell socioeconòmic molt baix i aquesta situació de vulnerabilitat és més freqüent en les dones (29% en homes i 36% en dones). Respecte als seus hàbits de consum, el 44% dels casos consumeix heroïna cada dia; i, si bé en els anys noranta la principal via d'administració era la injectada (representava el 70% dels inicis per heroïna), actualment ha disminuït fins al 29% i ha estat superada per la via pulmonar, que ha arribat al 41%.

En el tractament s'usen freqüentment fàrmacs agonistes opioïdes, com la metadona o la buprenorfina en combinació amb la naloxona. Fins al 2018 el nombre de persones en tractament amb agonistes opioïdes es mantenia estable al voltant dels 8.000 casos. No obstant això, en els darrers tres anys s'ha observat un lleuger descens en el nombre de persones en tractament amb agonistes arribant, a finals del 2021, a un total de 7.519 persones (6.891 amb metadona i 628 amb buprenorfina).

Altres indicadors també confirmen aquesta tendència a la baixa. L'any 2021, només el 3% de les urgències relacionades amb el consum de drogues eren conseqüència d'aquesta

droga. Malgrat això, aquest últim any, s'observa un lleuger increment en el percentatge d'ingressos a les UHD relacionats amb la dependència als opiacis, del 12% l'any 2021. El 77% de les persones que ingressen a UHD per dependència a l'heroïna són homes. En cap grup d'edat l'heroïna és la droga principal amb major presència. Tot i això, les majors prevalences es concentren en el grup d'edat de 41 a 60 anys, amb una prevalença del 14%.

Respecte a les sales de consum supervisat s'observa que el 28% dels consums correspon a l'heroïna i el 23%, a heroïna i cocaïna en combinació. Entre les persones ateses pels equips de carrer (n=875), el 12% consumeixen heroïna i el 5% heroïna i cocaïna combinades. S'ha observat una disminució en el percentatge de consum tant d'heroïna com d'heroïna i cocaïna combinades respecte d'anys anteriors.

D'altra banda, només el 2% de les consultes telefòniques, l'1% de les consultes via electrònica i l'1% de les acollides ateses per la Línia Verda i el 061 Salut Respon estaven relacionades amb l'heroïna.

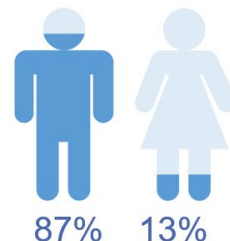
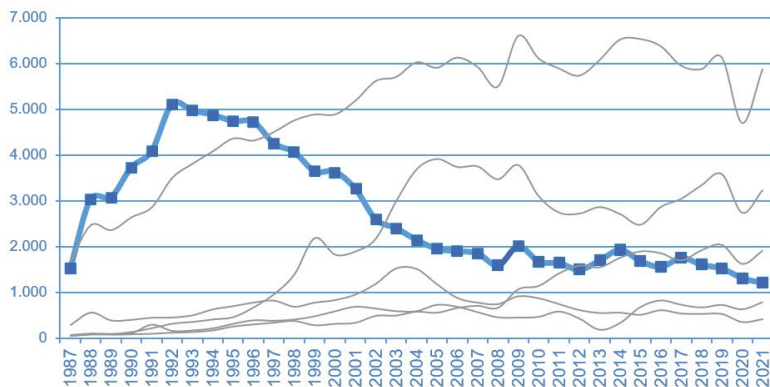
Si bé els opiacis i el seu consum tenen una baixa presència en la gran majoria dels recursos i indicadors monitorats, encara estan molt presents en les morts RASUPSI. L'any 2020, el 60% dels cadàvers presentava restes toxicològiques d'opiacis. Entre les morts RASUPSI s'aprecia una gran diferència en funció del sexe, encara que no és tan gran com l'observada en altres indicadors. El 65% dels homes i el 43% de les dones presentaven opiacis en les anàlisis toxicològiques. Si ens fixem en la presència d'EDDP —un metabòlit de la metadona—, se'n va trobar en el 42% dels homes i el 27% de les dones.

Finalment, només l'1% de les denúncies administratives i el 2% dels delictes penals relacionats amb el consum i tràfic de drogues estaven relacionats amb aquesta substància i es van decomissar un total de 5 kg d'heroïna.

Heroïna

Inicis de tractament 2021

1.209

44
anys

Edat del
primer consum

23
anys

Temps entre el primer
consum i el primer inici

11
anys

Inicien tractament
per primera vegada

11%

Tractament amb
agonistes opioides

7.519

- 11% viu en presons
- 25% viu sol/a

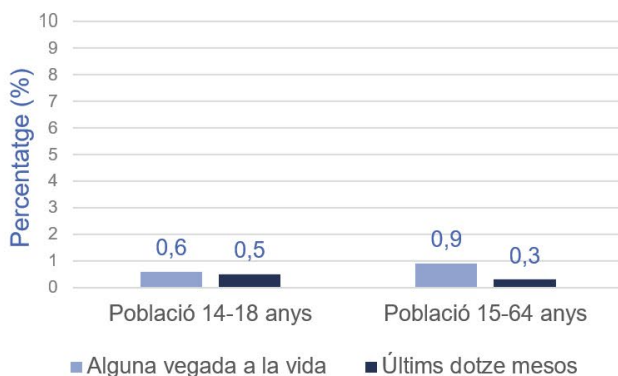
- 35% estudis secundaris
- 51% estudis primaris

- 15% treballa
- 47% està a l'atur

Enquestes poblacionals de consum

Sales de consum supervisat

- 28% consums heroïna
- 23% consums heroïna i cocaïna

UHD i urgències relacionades amb drogues

- 12% de les altes UHD (Unitats Hospitalàries de Desintoxicació)
- 3% de les urgències hospitalàries relacionades amb drogues

Consum i tràfic de drogues

- 0,8% de les denúncies administratives i 2,1% dels delictes penals
- Decomisos: 5,1 kg

2.5 Consum de fàrmacs

2.5.1 Hipnosedants

El terme d'hipnosedants engloba els psicofàrmacs depressors del sistema nerviós central com els ansiolítics i els hipnòtics. La indicació principal dels ansiolítics és que disminueixen o eliminen els símptomes de l'ansietat sense produir sedació. Els hipnòtics, en canvi, es caracteritzen per generar somnolència i col·laborar amb l'inici i el manteniment del son. Un mal ús d'aquest grup de fàrmacs pot derivar en patrons d'abús i addicció. Per això mateix, se'n monitoritza el consum des de l'OCDA.

Segons dades de l'enquesta EDADES 2019-2020, l'11% de la població de 15 a 64 anys havia consumit hipnosedants –amb recepta mèdica o sense– en el darrer any i el 7% en els darrers trenta dies. La mitjana d'edat d'inici del consum d'hipnosedants (amb recepta o sense) és de 33 anys, tant en homes com en dones, i n'augmenta el consum a mesura que s'incrementa l'edat de la població. Les dones de 45 a 64 anys són les que presenten prevalences més elevades. Entre els estudiants de secundària de 14 a 18 anys, les prevalences són més elevades –el 14% dels casos afirmava haver consumit hipnosedants en el darrer any i el 8% en el darrer mes– i la mitjana d'edat d'inici del consum és de 13,8 anys (ESTUDES 2021).

A partir de les dades de dispensació de fàrmacs de la recepta electrònica es mostra l'evolució del consum poblacional d'ansiolítics i hipnòtics, des de l'any 2014 fins a l'any 2021. Tant els ansiolítics com els hipnòtics presenten una tendència estable de DHD,^(*) amb valors propers a 45 DHD i 30 DHD, respectivament, durant tot el període analitzat amb un lleuger repunt aquest darrer any. Si analitzem el consum de fàrmacs ansiolítics i hipnòtics en funció del sexe, es pot veure que el consum augmenta amb l'edat i que és més elevat en el cas de les dones, i aquesta diferència és molt més acusada en els grups a partir dels 40 anys.

Aquestes substàncies tenen una presència notable en l'indicador d'urgències hospitalàries relacionades amb el consum de drogues i amb l'indicador de mortalitat per reacció adversa a les drogues. El 14% de les urgències ateses en els hospitals relacionades amb el consum de drogues són atribuïbles al consum d'hipnosedants. Quant a les morts per reacció adversa a substàncies psicoactives, en el 49% de les anàlisis toxicològiques es va trobar hipnosedants (48% en homes i 51% en dones). Si bé és una xifra molt important, ja que se n'observa la presència en un de cada dos cadàvers RASUPSI, es tracta d'una prevalença inferior a l'observada anys enrere.

^(*) DHD és un indicador que mesura el nombre de persones per cada 1.000 habitants que prenen la dosi diària recomanada per a aquell fàrmac.

2.5.2 Fàrmacs opioïdes

Els fàrmacs opioïdes són els analgèsics més portents disponibles i principalment estan indicats per al tractament del dolor d'intensitat moderada a greu, especialment en els casos de dolor oncològic i de dolor agut. En les últimes dècades, se n'ha observat un increment de l'ús, especialment en els casos de dolor crònic no oncològic. D'altra banda, a causa de les seves característiques farmacocquímiques i farmacodinàmiques, aquest tipus de fàrmacs està subjecte a un potencial d'abús; per aquest motiu és un dels grups de fàrmacs monitorats des de l'OCDA.

A Catalunya, el 5% i el 2% de la població d'entre 15 i 64 anys ha consumit fàrmacs opioïdes en el darrer any i en el darrer mes, respectivament (EDADES 2019-2020). La mitjana d'edat d'inici del consum és de 34 anys i la prevalença també augmenta amb l'edat.

Les dades poblacionals de consum de fàrmacs dispensats des de les oficines de farmàcia mostren que els opioïdes febles —per exemple, el tramadol—, indicats per al dolor moderat, han tingut un creixement sostingut des de l'any 2014, concretament del 43%. El consum dels opioïdes forts —per exemple, el fentanil—, indicats per al dolor intens, ha sofert un augment any rere any, però de menor intensitat que el dels febles, amb un creixement del 31% l'any 2021 respecte del 2014. Segons aquesta font d'informació, veiem que el perfil de la persona consumidora de fàrmacs opioïdes és el d'una dona de més de 45 anys. En tots dos sexes, a mesura que la població envellaix, s'observa un major consum d'aquests fàrmacs. No obstant això, les diferències de consum entre homes i dones són més elevades a mesura que s'incrementa l'edat.

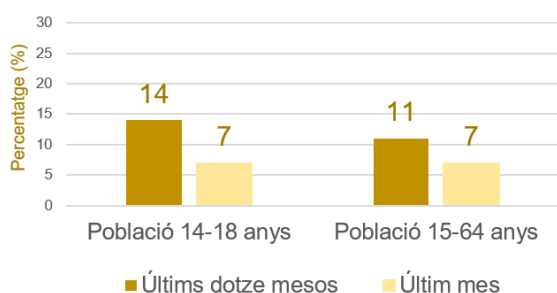
Per últim, l'indicador d'inicis de tractament mostra que l'any 2021 un total de 56 persones van iniciar tractament en els CAS per aquest grup de fàrmacs (5 persones per buprenorfina, 5 per oxicodona, 6 per tramadol i 40 per fentanil i anàlegs).

Consum de fàrmacs 2021

Hipnòtics i ansiolítics

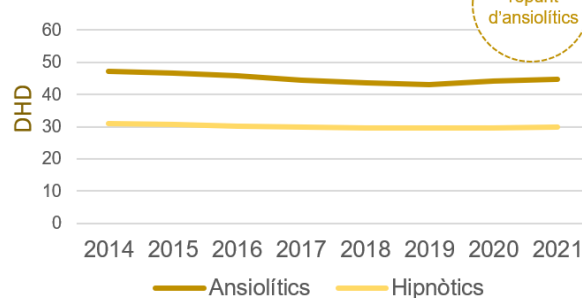

Enquestes poblacionals de consum

Major prevalença en dones entre 45-64 anys

Dispensació a farmàcies

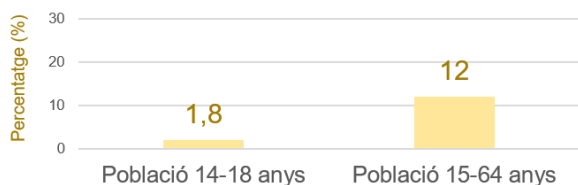
- 14% urgències hospitalàries relacionades amb drogues
- Presència en el 48% de les morts per intoxicació aguda

Analgèsics opioides

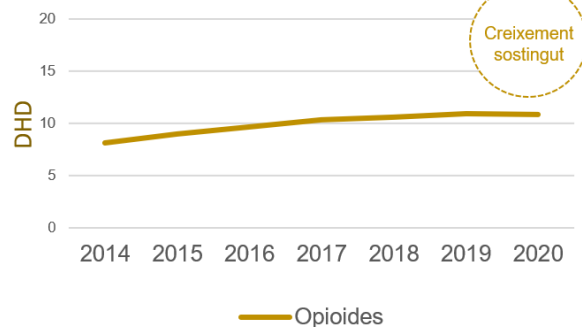

Enquestes poblacionals de consum (alguna vegada a la vida)

Major prevalença en dones entre 45-64 anys

Dispensació a farmàcies

Addiccions comportamentals

3

L'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) i de les noves formes de joc i oci digital han proliferat a la nostra societat en els darrers anys. Per això, en el marc del Pla de drogues i addiccions comportamentals 2019-2023 s'ha prioritzat la prevenció i el tractament de les addiccions comportamentals, especialment, els jocs d'atzar i/o d'apostes i les addiccions relacionades amb els entorns digitals (xarxes socials, videojocs, etc.).

L'any 2019 (EDADES), la prevalença del joc amb diners per Internet en els darrers dotze mesos entre la població de 15 a 64 anys és del 6%, i és el doble en els homes (8% en homes i 4% en dones) i l'any 2021 (ESTUDES), entre els estudiants de secundària de 14 a 18 anys és del 9% i la dels nois quadruplica la de les noies (15% en nois i 4% en noies). Quant al joc presencial, aquestes prevalences són molt més elevades, i arriben al 63% (65% en homes i 61% en dones) en la població de 15 a 64 anys i del 14% (18% en nois i 11% en noies) en els estudiants de 14 a 18 anys.

Basant-nos en criteris diagnòstics del *Manual diagnòstic i estadístic dels trastorns mentals* (DSM-5), la prevalença de joc problemàtic va ser del 2,3% i la del trastorn per joc d'apostes del 0,5%, l'any 2017. Aquestes dues prevalences van ser més elevades en els homes (2,8 vs. 1,7, per al joc problemàtic; i 0,8 vs. 0,1, per al trastorn per joc). A partir del qüestionari Lie-Bet per a la detecció del trastorn per joc d'apostes, el 3% dels estudiants presentaria un possible joc problemàtic, i aquest és quatre vegades més elevat en els homes (5% vs. 2%).

Cal mencionar que, en els nous resultats per a la població d'estudiants de l'enquesta ESTUDES 2021, mostren una disminució tant les prevalences de joc amb diners per Internet i presencial com de la prevalença de joc problemàtic, en comparació amb les dades obtingudes al 2018, però cal tenir present que durant l'any 2020 es van aturar els esdeveniments esportius a causa de la COVID-19 i els establiments de joc presencial es van veure afectats per algunes de les restriccions també durant el 2021.

Com a indicadors indirectes de la gravetat del joc amb diners s'ha calculat el percentatge de persones que juguen amb una freqüència alta (de forma diària o setmanal) i del joc en què la quantitat màxima apostada en un sol dia és elevada (superior a 60 euros). El 16% de la població de 15 a 64 anys i el 21% dels estudiants que han jugat amb diners per Internet en l'últim any hi han jugat amb una alta freqüència. En canvi, pel que fa al joc presencial, els percentatges són inferiors, el 12% tant en la població entre 15-64 anys com en la població estudiant hi juga freqüentment. El percentatge de les persones que

han apostat una quantitat superior a 60 euros és més elevat en el joc per Internet, i és del 10% tant entre les persones d'entre 15 i 64 anys com entre els estudiants que han jugat en els darrers dotze mesos per Internet. En canvi, el percentatge de persones que han fet apostes elevades en el joc presencial és del 5% entre la població general i del 6% entre els estudiants que han jugat en els darrers dotze mesos presencialment.

Els jocs més freqüents entre les persones que han jugat en els darrers 12 mesos són diferents segons si són presencials o per Internet i en funció de l'edat. En el cas del joc amb diners per Internet, els més freqüents són les apostes esportives (46%), les loteries convencionals (28%) i els jocs de casino (18%) entre la població d'entre 15 i 64 anys, i els videojocs (53%), les apostes esportives (43%) i els esports electrònics (30%) entre els estudiants de secundària. En canvi, en el joc presencial són més freqüents les loteries convencionals (93%), les loteries instantànies (28%) i les travesses (14%) entre la població general, i les loteries convencionals (49%), les loteries instantànies (39%), el bingo (35%) i els jocs de cartes (29%) entre els estudiants de secundària.

Un altre indicador que es pot utilitzar per conèixer i monitorar al llarg dels anys i veure la tendència de la prevalença del joc amb diners entre la població és el de les quantitats gastades ens jocs d'atzar i/o d'apostes. Segons dades de la Direcció General de Tributs i Joc, llevat de l'any 2020, en què els establiments de joc amb diners han estat tancats una gran part de l'any, s'observa que ha augmentat la quantitat jugada en casinos en els darrers anys, la qual ha arribat a 500 milions d'euros, i la quantitat jugada en jocs d'apostes (més de 150 milions d'euros). En canvi, la quantitat jugada en els bingos s'ha mantingut estable al llarg dels anys, al voltant dels 300 milions d'euros. S'observa un gran augment des de l'any 2015 en les quantitats jugades en línia. L'any 2019 aquesta quantitat va arribar als 3.000 milions d'euros, i va ser de 1.000 milions d'euros en el cas de les apostes en línia i de 2.000 milions d'euros en el cas d'altres jocs en línia.

Com a indicadors de la disponibilitat i l'accessibilitat al joc amb diners, s'ha calculat el nombre d'establiments que venen loteries o d'establiments d'hostaleria que disposen d'alguna màquina escurabutxaques per 10.000 habitants. S'observa que, en ambdós casos, les densitats més elevades es troben a les comarques que formen part de les vegueries de l'Alt Pirineu i l'Aran, Lleida i Terres de l'Ebre o en són limítrofes, tot i que, en el cas de les densitats dels establiments que venen loteries, les densitats més altes també es van observar a les comarques del Camp de Tarragona i l'Alt Empordà.

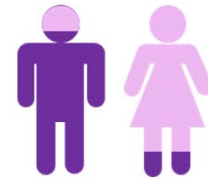
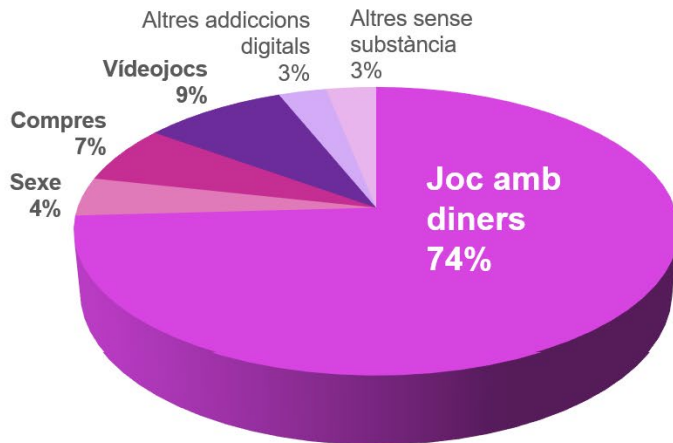
L'ús d'Internet és present en gairebé la totalitat de la població. L'escala CIUS (Compulsive Internet Use Scale) mesura un possible ús compulsiu d'Internet. La prevalença de l'ús compulsiu d'Internet és del 3,4% entre la població de 15 a 64 anys, i és lleugerament superior en els homes (3,7% en homes i 3,2% en dones). En canvi, aquesta prevalença és més elevada en els estudiants de secundària en què un 27% presenta un ús compulsiu d'Internet, i aquest ús és superior en les noies (32% en noies i 22% en nois) i ha anat augmentant al llarg dels anys.

Finalment, cal comentar que en el darrer any, el 88% dels estudiants ha fet ús de videojocs (98% en nois i 77% en noies), el 55% ha jugat a esports electrònics (72% en

nois i 37% en noies) i el 44% ha estat espectador d'esports electrònics (73% en nois i 37% en noies). La prevalença del trastorn per ús de videojocs (amb preguntes basades en criteris DSM-5) entre els estudiants és del 9% (15% en nois i 3% en noies).

Addiccions comportamentals

Inicis de tractament 2021

85% 15%

Molta variabilitat en funció del tipus

Joc amb diners

Joc en l'últim any:

• Internet

• Presencial

Joc problemàtic

Joc en l'últim any:

• Internet

• Presencial

Joc problemàtic

14-18 anys

15% 4%

18% 11%

5% 2%

15-64 anys

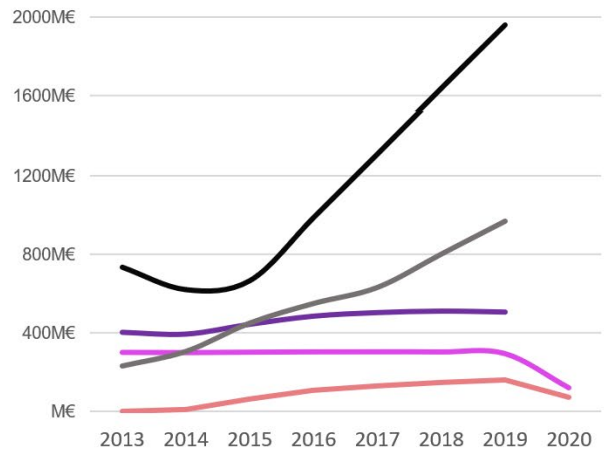

8% 2%

65% 61%

3% 2%

Quantitats jugades

Àrea de traçat Bingo Casinos Apostes Apostes Altres jocs

Oci digital

14-18 anys

22% 32%

15-64 anys

4% 3%

14-18 anys

Ús compulsiu d'internet

Trastorn per ús de videojocs

15% 3%

Conclusions

4

Si no es té en compte el tabac, l'alcohol és la substància que més es consumeix amb una gran diferència i que genera més demanda assistencial, més impacte en la salut i més conseqüències socioeconòmiques. L'alt consum i la baixa percepció del risc venen il·lustrats, a títol d'exemple, per dues dades: un 22% dels estudiants de 14 a 18 anys havia tingut una intoxicació aguda els darrers trenta dies i el 25% dels conductors morts presentava taxes d'alcohol a la sang per sobre de les permeses. Per altra banda, l'impacte en la salut i la demanda en l'assistència es reflecteix amb la seva gran presència en els indicadors analitzats i recursos assistencials per a l'abordatge de les addicions; és la substància responsable del major nombre d'inicis de tractament (44%), més ingressos a UHD (46%), de més de la meitat de las urgències hospitalàries (54%) i de més d'un terç de les consultes sobre drogues i addicions (38%). Cal també continuar treballant en la detecció precoç des dels serveis sanitaris, principalment des de primària. Actualment només un 45% de les persones ateses venen derivades de serveis sanitaris.

Sens dubte, el consum d'alcohol suposa un gran problema de salut pública; pel seu abordatge, l'OMS recomana tres mesures que científicament s'han mostrat eficaces: regulació del preu, de la publicitat i de la seva accessibilitat. No obstant això, a Catalunya i a tot l'Estat espanyol aquestes mesures tenen una molt baixa aplicació. Un 83% dels estudiants de 14 a 18 anys deien que és fàcil o molt fàcil aconseguir alcohol, més, fins i tot, que el tabac, i és la substància amb menys percepció del risc. Per tant, caldria fer un esforç per aplicar aquestes mesures a partir de l'evidència científica, però també empírica segons l'experiència d'altres països de la Unió Europea que les han aplicat, tot i les limitacions competencials de Catalunya.

Actualment, la cocaïna és la substància il·legal amb més impacte en la salut a Catalunya. Es destaca que és molt present en l'indicador de mortalitat RASUPSI. Es va trobar presència de cocaïna en el 63% de les morts, observant una estreta relació entre la mortalitat amb presència de cocaïna i presentar patologia prèvia. Per això mateix, s'insisteix en la necessitat de fer un esforç afegit de prevenció dels riscos del seu consum especialment entre aquest grup de població. Per altra banda, a les sales de consum supervisat s'ha vist un increment dels consums de cocaïna, especialment entre les dones.

El consum de cànnabis és força elevat entre els més joves, tot i que l'última edició de la enquesta ESTUDES mostra valors inferiors de consum entre els estudiants de 14 a 18 anys (una disminució de 6 punts percentuals); cal continuar monitorant per veure si això és efecte de la pandèmia i les restriccions. Aquesta tendència a la baixa també s'ha observat en el cas de l'alcohol. Aquest any, la prevalença de consum de cànnabis era més elevada entre les noies, com succeeix en el cas de l'alcohol. El cànnabis és la

substància que més inicis de tractament genera entre el més joves. Això ens assenyala la necessitat d'intensificar les accions preventives en aquest col·lectiu i que aquestes accions estiguin dissenyades amb perspectiva de gènere. A més, en els últims anys, destaca un augment important dels decomisos de cànnabis, fet que reflecteix que n'hi ha una alta disponibilitat.

L'any 2021, tant en nombre absolut com relatiu és l'any amb menys inicis de tractament per heroïna. A més, només l'11% dels inicis eren casos que no havien estat en tractament prèviament. En el 29% dels casos (35% en homes i 30% en dones) la via d'administració més freqüent era la injectada. Aquesta via està associada a més complicacions. D'aquest grup de persones, més d'un 40% ha compartit xeringues i/o material d'injecció alguna vegada a la vida, per tant, està exposat a majors riscos de contagi d'infeccions greus com la infecció pel VIH o les hepatitis B i C. És clau continuar facilitant materials estèrils i espais segurs de consum, així com campanyes de prevenció dels riscos de la via parenteral acompanyades de campanyes de vacunació i cribratges. A més, altres indicadors ens mostren que potser estaria disminuint el consum d'heroïna: reducció del consum a les sales de consum supervisat i reducció del nombre de xeringues distribuïdes. Aquests canvis poden venir donats per diferents factors com l'impacte de la COVID-19 i la disponibilitat de les diferents drogues en el mercat, entre d'altres. És important seguir monitorant els diferents canvis per tal de poder adequar els serveis a les necessitats de les persones consumidores i/o amb addiccions. Un d'ells seria facilitar més estris i espais per al consum higiènic per via pulmonar de l'heroïna.

D'altra banda, es destaca la necessitat de continuar monitorant el consum d'altres substàncies, com les amfetamines, els inhalants i els estimulants; posant especialment el focus en aquelles substàncies que ja han experimentat un increment de consum en altres països europeus com la metamfetamina.

Cada vegada més es tenen presents els danys en la salut de les addiccions no químiques conegudes com a addiccions comportamentals. Tant els instruments diagnòstics (Classificació internacional de malalties de l'OMS, el DSM-5) com l'estructura assistencial a escala internacional incorporen les addiccions comportamentals com un problema de salut que cal diagnosticar i tractar. També cal destacar que les tecnologies de la informació i la comunicació han fet emergir aquests problemes en determinats àmbits. Així, per exemple, s'ha vist un gran augment del joc en línia i s'ha detectat que un de cada quatre estudiants de 14 a 18 anys presenta un ús compulsiu d'Internet i un 8% presenta un trastorn per ús de videojocs. Per això, cal fer un esforç per millorar el coneixement d'aquest fenomen, i en concret del grau d'addicció i de danys a la salut, alhora sensibilitzar-ne la població i incrementar les mesures que regulen l'oferta i l'accessibilitat, a més d'impulsar tasques preventives i continuar amb la millora de l'oferta assistencial.

Hem vist les diferències en el consum i les seves conseqüències en funció del gènere i també la seva interacció amb altres determinants socials com l'edat i el país d'origen. Aquestes diferències s'aprecien en el tipus de substància consumida, les pràctiques de consum i els accessos als diferents serveis assistencials i de reducció de danys. Per tant,

s'insisteix en la necessitat de tenir present aquesta mirada, tant en el diagnòstic com en la resposta als problemes que presenten les addiccions i les necessitats de les persones amb addiccions, garantint l'equitat. A més, cal destacar que les addiccions estan estretament associades a persones amb indicadors socioeconòmics dolents com ara el baix nivell d'estudis, l'atur i un baix nivell d'ingressos econòmics, i, per tant, a persones que viuen amb una major inestabilitat, precarietat i falta de suport.

Finalment, volem destacar que, malgrat les particularitats de l'any 2021, gairebé s'han recuperat les xifres de persones ateses en els recursos de la Xarxa d'Atenció a les Drogodependències de Catalunya respecte als anys previs a la pandèmia de la COVID-19. En aquest sentit, volem agrair l'esforç i la dedicació de totes les persones implicades que han permès, tant durant la pandèmia com en aquest darrer any, una atenció de qualitat a les persones amb addiccions de Catalunya.

Enllaç a informes específics

5

Llista amb els enllaços dels diferents informes.

Informes d'indicadors

- **Inicis de tractament ambulatori amb o sense substància**
- **Mortalitat: Reaccions agudes a substàncies psicoactives**

Informes d'activitat assistencial

- **Centres atenció i seguiment a les drogodependències (CAS)**
- **Consultes sobre drogues i addiccions**
- **Programa d'intercanvi de xeringues**
- **Serveis de reducció de danys**
- **Targeta sanitària individual per via especial**
- **Tractament amb agonistes opioides**
- **Unitats hospitalàries de desintoxicació**

Informes sobre consum problemàtic i conseqüències

- **Anàlisi de les aigües residuals**
- **Consum de fàrmacs amb potencial d'abús**
- **Denúncies administratives i delictes penals relacionats amb el consum i tràfic de drogues**
- **Detecció de noves substàncies psicoactives**
- **Notificació de nous casos d'infecció pel VIH**
- **Urgències relacionades amb el consum de drogues**

Monogràfics

- **Addiccions comportamentals**

Fonts d'informació

6

L'Informe anual de 2021 recull informació de les fonts i dels períodes que es detallen a continuació:

- Perfil dels usuaris que inicien tractament a la XAD. S'hi presenten les dades de les característiques generals dels inicis de tractament per drogodependències de l'any 2021 notificats pels centres d'atenció i seguiment i les dades dels inicis de tractament per addiccions comportamentals notificades principalment per les unitats d'addiccions comportamentals.
- Dades numèriques de persones en tractament amb agonistes opioides de l'any 2021. Aquestes dades s'obtenen a partir de les notificacions que fan els centres prescriptors i dispensadors de metadona i de les dispensacions a farmàcia de buprenorfina, facilitades pel Sistema Integrat d'Informació de Salut (SIIS). També inclou dades numèriques dels pacients internats en presons facilitada pel Programa de salut penitenciària de l'Institut Català de la Salut i la informació de les dispensacions de metadona realitzades per les farmàcies, amb la col·laboració del Consell de Col·legis Farmacèutics de Catalunya.
- Activitat de les unitats hospitalàries de desintoxicació. S'hi inclou informació de l'any 2021 de les sol·licituds d'ingrés a les diferents unitats i del nombre d'altres. Aquesta informació la notifiquen les unitats hospitalàries de desintoxicació (UHD).
- Activitats dels serveis de reducció de danys. S'informa de les diferents intervencions realitzades per aquests serveis.
- Diagnòstics de la infecció pel VIH, facilitada pel Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les ITS i la sida a Catalunya (CEEISCAT) del Departament de Salut. Es presenta informació sobre els nous diagnòstics d'infecció pel VIH segons vies de transmissió.
- Enquestes sobre consum de drogues. Es presenten les dades per a Catalunya de l'anàlisi de les enquestes biennals sobre consum de drogues de l'Observatori Espanyol sobre Drogues: Enquesta domiciliària sobre alcohol i drogues a Espanya" (EDADES 2019-2020) i Enquesta sobre l'ús de drogues a l'ensenyament secundari a Espanya (ESTUDES 2021).
- Dades del consum de fàrmacs d'abús facilitades per la Gerència del Medicament del Servei Català de la Salut de l'any 2014 al 2021, a través del Sistema Integrat d'Informació de Salut (SIIS).

- Dades sobre detecció de noves substàncies facilitades per l'equip d'Energy Control-ABD.
- Dades de Línia Verda, servei d'informació i orientació sobre l'alcoholisme i les altres drogodependències.
- Dades de les urgències hospitalàries relacionades amb el consum de drogues facilitades pel Sistema Integrat d'Informació de Salut (SIIS) de l'any 2018 al 2021.
- Dades sobre les proves d'alcoholèmies en conductors de vehicles realitzades pel Servei Català de Trànsit per al període 2010-2021.
- Dades sobre les denúncies per consum o tinença il·lícita de drogues i els delictes relacionats amb el tràfic de drogues facilitades per l'Àrea Central d'Anàlisi de la Criminalitat de la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra (PG-ME).
- Dades de mortalitat facilitades per l'Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses de Catalunya.
- Dades d'aigües residuals recollides per l'Institut de Diagnòstic Ambiental i Estudis de l'Aigua (IDAEA) – Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC).
- Dades sobre l'oferta i les quantitats gastades en els diferents tipus de jocs amb diners provinents de la Direcció General de Tributs i Joc i de Loteries de Catalunya.

Agraïments

7

Agraïm la col·laboració en l'elaboració d'aquest Informe de:

- Serveis de la Xarxa d'Atenció a les Drogodependències de Catalunya (centres d'atenció i seguiment, serveis de reducció de danys i unitats hospitalàries de desintoxicació) i unitats de joc patològic.
- Agència de Salut Pública de Barcelona.
- Gerència del Medicament. Servei Català de la Salut.
- CEEISCAT - Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les Infeccions de Transmissió Sexual i Sida de Catalunya.
- Programa Salut Penitenciària. Institut Català de la Salut.
- Secretaria de Mesures Penals. Departament de Justícia.
- Servei Català de Trànsit. Departament d'Interior.
- Àrea Central d'Anàlisi de la Criminalitat de la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra (PG-ME). Departament d'Interior.
- Consell de Col·legis Farmacèutics de Catalunya.
- Institut de Diagnòstic Ambiental i Estudis de l'Aigua (IDAEA) – Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC).
- Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses de Catalunya.
- Energy Control-ABD.
- Direcció General de Tributs i Joc
- Loteries de Catalunya

